

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A babaváró támogatás kamattámogatása visszafizetésének gyakorlati problémái a
kormányhivatali hatósági eljárásban**

Szerző:

dr. Csizmadiáné dr. Dóczy Zsuzsanna

Kézirat lezárása: 2024. november 26.

I. Bevezetés

Napjainkban mindennapossá váltak a hitelügyletek, melyet az állam a szabályozáson túl különféle konstrukciókkal támogat. Kiemelt fontosságú az állam ösztönző szerepe, így például az állami támogatások segítségével sok fiatal pár és család álma válhat valóra, a saját otthonhoz jutás.

A tanulmány témájául ezért az egyik leggyakrabban emlegetett kérdést, az otthonteremtést, illetve annak egyik kiemelt formáját: a babaváró támogatást választottam.

Kutatásom célja az volt, hogy bemutassam mi történik a hatósági jogalkalmazás során, amikor a már igénybe vett babaváró támogatást, pontosabban annak kamattámogatását vissza kell fizetni. Mindezt a gyakorlatban előforduló problémákon keresztül végeztem el. A tanulmányban arra keresem a választ, hogy a hatósági jogalkalmazás hatáskörének megosztása az illetékes kormányhivatalok és a Magyar Államkincstár között elősegíti, illetve előmozdítja-e a hatékony és ügyfélbarát hatósági jogalkalmazást.

II. A hazai családtámogatási rendszer

A magyar családtámogatási rendszer 112 éves, első elemének a családi pótlék tekinthető, mely 1912-ben jelent meg. A rendszer folyamatos fejlődését és fejlesztését a népesedéspolitikai szempontok mellett a nők munkavállalásának és gyermekvállalásának összehangolása motiválta.¹

A családtámogatási rendszer jelentősen átalakult, illetve kibővült a 2019-es évben. Novák Katalin vezetésével - aki 2019-ben a család- és ifjúságügyért felelős államtitkári posztot töltötte be - elindult a Családbarát Magyarország Program, mely többek között arról is szólt, hogy Magyarországon minél több támogatást kapjanak a családok és a fiatalok.²

2019. július 01. napjától kezdődően lehetett igényelni a következő „új” támogatási formákat: babaváró támogatás, jelzáloghitel elengedés, falusi CSOK és autóvásárlási támogatás. A

¹ Andrejcsik Gábor: Hogyan épül fel a családtámogatási rendszer Magyarországon 2023-ban? - 2022.02.28.

² kpe.hu 2018.12.27., letöltve: 2024. október 23.

kormányhivatalok hatáskörébe tartozott - és tartozik most is - a jelzáloghitel elengedés bírálata, valamint a falusi CSOK-kal kapcsolatosan a támogatási feltételeknek való megfelelés iránti hatósági eljárás lefolytatása. Az igénylés indulásakor a babaváró támogatással kapcsolatosan a kormányhivatalnak egyetlen hatásköre volt, a CSOK-os eljárás analógiájára a támogatási feltételeknek való megfelelés iránti hatósági eljárás lefolytatása, azaz amennyiben a fiatal házaspár igénylését a hitelintézet elutasította, akkor kérhették az elutasítás jogszerűségének hatósági eljárásban történő felülvizsgálatát. Ez utóbbi eljárás viszonylag ritka volt, én összesen körülbelül 2-3 ilyen folytattam le, és volt köztük, amely sikerrel zárult, ugyanis a hitelintézettől eltérően meg tudtam állapítani, hogy az igénylők megfelelnek a jogszabályi feltételeknek, és a kormányhivatal jogerős döntését a hitelintézet már nem bírálhatta felül.

Nézzük meg tételesen, hogy milyen támogatások tartoznak jelenleg - 2024. év októberében és novemberében - a családtámogatási rendszerbe:

- **Babaváró hitel - *speciális gyermekvállalási támogatás***
- Családi otthonteremtési kedvezmény (CSOK és „falusi” CSOK) - *otthonteremtési támogatás*
- CSOK Plusz - *otthonteremtési támogatás*
- ÁFA visszatérítés - *otthonteremtési támogatás, egyben adó-és illetékkedvezmény*
- Otthonteremtési támogatás - *otthonteremtési támogatás az állami gondozásból kikerülő fiatal felnőttek részére*
- Illetékkedvezmény - *otthonteremtési támogatás, egyben adó-és illetékkedvezmény*
- Állami kamattámogatás (kamattámogatott hitelek) - *otthonteremtési támogatás*
- Otthonfelújítási Program 2024 - *otthonteremtési támogatás*
- Jelzáloghitel elengedés - *hiteltartozás csökkentő támogatás*
- Autóvásárlási támogatás - *speciális gyermekvállalási támogatás*
- Családi pótlék - *gyermek után járó rendszeres pénzbeli ellátás³*
- Anyasági támogatás - *gyermek után járó alkalmi (nem rendszeres) juttatás*
- Csecsemőgondozási díj (CSED) - *gyermek után járó rendszeres pénzbeli ellátás*
- Gyermekgondozási díj (GYED) - *gyermek után járó rendszeres pénzbeli ellátás*

³ az 1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról szabályozza

- Diplomás GYED - *gyermek után járó rendszeres pénzbeli ellátás*
- Nyugdíjas GYED - *gyermek után járó rendszeres pénzbeli ellátás*
- Nevelőszülői GYED - *gyermek után járó rendszeres pénzbeli ellátás*
- Gyermekgondozást segítő ellátás (GYES) - *gyermek után járó rendszeres pénzbeli ellátás*
- Gyermeknevelési támogatás (GYET) - *gyermek után járó rendszeres pénzbeli ellátás*
- Gyermek Otthongondozási díja (GYOD) - *gyermek után járó rendszeres pénzbeli ellátás*
- Örökbefogadói díj és Örökbefogadói GYES - *gyermek után járó rendszeres pénzbeli ellátás*
- Fogytékossági támogatás
- Nagycsaládos gázártámogatás - *gyermek után járó alkalmi (nem rendszeres) juttatás*
- Diákhitel-tartozás felfüggesztés, csökkentés és elengedés - *hiteltartozás csökkentő támogatás*
- Közjegyzői díj csökkentés - *adó-és illetékkedvezmény*
- Első házasság kedvezménye - *személyi-és jövedelemadóhoz kapcsolódó kedvezmény*
- Családi adó- és járulékkedvezmény - *személyi-és jövedelemadóhoz kapcsolódó kedvezmény*
- Négy- vagy többgyermekes anyák SZJA-mentessége - *személyi-és jövedelemadóhoz kapcsolódó kedvezmény*
- 25 év alattiak SZJA-mentessége - *személyi-és jövedelemadóhoz kapcsolódó kedvezmény*
- 30 év alatti anyák SZJA-mentessége - *személyi-és jövedelemadóhoz kapcsolódó kedvezmény*
- Életkezdési támogatás - Babakötvény - *gyermek után járó alkalmi (nem rendszeres) juttatás*
- Nyelvvizsga és KRESZ vizsga díjának visszatérítése - *gyermek után járó alkalmi (nem rendszeres) juttatás*
- Gyermekétkeztetési kedvezmény - *gyermek után járó rendszeres természetbeni ellátás*
- Bölcsődei támogatás 2024 - *gyermek után járó rendszeres természetbeni ellátás*
- Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény - *gyermek után járó rendszeres természetbeni ellátás/juttatás*
- Gyermekápolási táppénz - *gyermek után járó rendszeres természetbeni juttatás*
- Gyermek után járó pótszabadság - *gyermek után járó rendszeres természetbeni ellátás*
- Ingyenes tankönyv - *gyermek után járó rendszeres természetbeni ellátás*

A családtámogatási rendszer részét képezik olyan ellátások is, melyeket az 1997. évi XXXI. törvény - a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény (Gyvt.) szabályoz. A Gyvt. értelmében ellátás alatt meghatározott pénzbeli, természetbeni, illetve személyes gondoskodást

nyújtó gyermekjóléti alapellátást, valamint a gyermekvédelmi szakellátást értjük. A gyermekvédelmi pénzbeli és természetbeni ellátások a jogalkotó által támogatandónak tartott élethelyzetekre reagálva biztosítanak támogatást a jogosultak számára. A pénzbeli és természetbeni ellátások célja, hogy megelőzze és csökkentse a gyerekek anyagi típusú veszélyeztetettségét, megakadályozza azt, hogy egy gyereket kizárólag a család rossz anyagi helyzete miatt kelljen kiemelni a családból. A természetbeni ellátás olyan támogatás, amellyel a gyermek alapvető szükségleteinek kielégítésével az állam (illetve a helyi önkormányzat) anyagi javak biztosításával, szolgáltatások kifizetésével és nyújtásával segít.⁴ Ide tartozik az előbbi felsorolásból a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény, a gyermekétkeztetési kedvezmény és a családi pótlék.

Látható, hogy a magyar családtámogatási rendszer rendkívül szerteágazó és megpróbál a gyermekekre tekintettel már azok megszületése előtt, egészen a nagykorúvá válásukig, sőt bizonyos esetekben még utána is különböző támogatási formákat juttatni közvetlenül a gyermekek, illetve az őket eltartó-nevelő családjaik (szülők/nagyszülők) részére.

III. A babaváró támogatás a családtámogatási rendszerben

3.1. A babaváró támogatás szabályozása

A támogatás „alapszabálya” a 44/2019. (III. 12.) Korm. rendelet a babaváró támogatásról (a továbbiakban: Babaváró Korm. r.) 2019. július 1-jén lépett hatályba⁵, a már hivatkozott 2019. évi Családvédelmi Akcióterv részeként.

2019. július elsejével a babaváró támogatás mellett további három új intézkedés lépett életbe: a nagycsaládosok autóvásárlási támogatása, a családi otthonteremtési kedvezményhez (CSOK) kapcsolódó hitelek kibővítése, és az ingatlanfedezetű jelzáloghitelek mérséklése.

A Babaváró Korm. r. az általános rendelkezések között az 1. §-ában meghatározta és egyben kétféle támogatási formára bontotta a babaváró támogatást az alábbiak szerint:

⁴ 1997. évi XXXI. törvény - a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról, Gyvt. 18.§-19.§-20.§

Családjogi szakjogász képzés előadás anyaga, Gyermekvédelem, 2023. március, 50-52. dia

Filó Erika-Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem, HVG Orac Kiadó Kft, 2023., 290. - 293. oldal

⁵ Babaváró Korm. r. 28. §

„A gyermekvállalás és a gyermeknevelés támogatása érdekében az e rendelet alapján nyújtott kölcsönhöz (a továbbiakban: kölcsön) kapcsolódóan az e rendeletben meghatározott feltételekkel állami támogatásként a) kamattámogatás és b) gyermekvállalási támogatás [az a) és b) pont szerinti támogatások a továbbiakban együtt: babaváró támogatás] vehető igénybe.”⁶

Vagyis a babaváró támogatás alapvetően nem támogatás, hanem egy kölcsön állami kamattámogatással, melynek meghatározott összege támogatásként jóváírásra kerül (gyermekvállalási támogatás) akkor, ha a vállalt gyermek megszületik, illetve gyermekek megszületnek. Azaz a támogatás csak akkor válik igazán támogatássá, ha a szerződés megkötését követően, az addig esetleg már meglévő gyermekeken felül további 3 (három) gyermek megszületik, vagy 3 (három) gyermek örökbe fogadásra kerül, valamint akkor is, ha a terhesség - orvosi dokumentációval igazoltan - a 12. hét betöltését követően szakad meg.

A Babaváró Korm. r. 10. § (1) bekezdése szerint: *„A kölcsön összege nem haladhatja meg a 11 000 000 forintot.”* Melynek folyósítása a 10. § (2) bekezdésében foglaltak szerint, a kölcsönszerződés megkötését követően, egy összegben történik. Megjegyzem, hogy a jogszabály hatálybelépésekor, egészen 2023. december 31. napjáig a támogatás maximális összege 10 millió forint volt, melyet a babaváró támogatásról szóló 44/2019. (III. 12.) Korm. rendelet módosításáról szóló 303/2023. (VII. 11.) Korm. rendelet emelt meg további 1 millió forinttal, 2024. január 01. napjától.

Tehát az állami kamattámogatás csak a babaváró támogatás egyik részét képezi, melyről a Babaváró Korm. r. a következőképpen rendelkezik:

A támogatott személyek a kamattámogatási időszakban nem fizetnek ügyleti kamatot, azt kamattámogatás formájában a kincstár folyósítja a hitelintézet részére, méghozzá az állam nevében. Ahhoz, hogy a kamattámogatást igénybe vehessék a támogatott személyeknek nem kell külön kérelmet benyújtaniuk, arra a kölcsönszerződés megkötésétől kezdve, a teljes futamidőre jogosultak. Ez alól van egy kivétel, a 15. § (2) bekezdés szerint külön kérelmet kell benyújtani a kamattámogatás fennmaradása iránt.⁷

⁶ Babaváró Korm. r. 1. § (1) bekezdés

⁷ Babaváró Korm. r. 13. §

Nézzük meg, hogy mekkora összegű az állami kamattámogatás és azt a hitelintézet hogyan számolja el, melyről a Babaváró Korm. r. akként rendelkezik, hogy a kamattámogatás havi összege az adott hónapra eső ügyleti kamat összege, azonban maximum az ügyleti vagy üzleti év kezdetekor fennálló, még esedékessé nem vált tőketartozás után számított kamattámogatás 1/12-ed része. A hitelintézet a kamattámogatást havi elszámolás alapján hívja le a Magyar Államkincstártól, és az igénybe vett kamattámogatás éves összegéről évente egyszer, az elszámoláskor tájékoztatja a támogatott személyeket.⁸

A fenti jogszabályi rendelkezések értelmében a támogatott személyek a kölcsön teljes összege után kamatot - alapesetben - nem fizetnek a teljes futamidő alatt, azt kamattámogatás címén a Magyar Állam fizeti meg, a Magyar Államkincstáron keresztül, havi rendszerességgel, a hitelintézetek részére. Fontos, hogy ahhoz, hogy a kamattámogatást igénybe vehessék, a támogatott személyeknek nem kell semmilyen kérelmet külön benyújtaniuk a hitelintézethez, azt automatikusan megkapják a kölcsönszerződés megkötésekor.

A Babaváró Korm. r. szerint tehát a babaváró támogatás két részből áll. Az előbb szó esett az állami kamattámogatásról, míg a másik részeként definiált gyermekvállalási támogatásról úgy rendelkezik, hogy a támogatott személyek a második gyermekük esetén a még fennálló kölcsöntartozás 30%-ának megfelelő összegű, továbbá a harmadik gyermekük esetén a teljes fennmaradó kölcsöntartozásnak megfelelő összegű vissza nem térítendő gyermekvállalási támogatásra jogosultak. Ezen kedvezmény azon gyermekek után jár, akik az alábbi feltételeket teljesítik: legalább 12. hetet betöltött magzat, illetve valamelyik támogatott személy által örökbefogadott, vagy a támogatott személyek által közösen örökbefogadott gyermekek.⁹

A kamattámogatást az első 5 évben - ún. türelmi időben - az állam megelőlegezi a jövőbeni gyermekvállalás érdekében. Amennyiben az első gyermek megszületik, akkor a kamattámogatás jövőbeni megléte már nem kérdés, arra az igénylők jogosultak a teljes futamidő alatt, akkor is, ha több gyermekük nem születik.

Jól látszik, hogy a támogatás két típusa között alapvető különbség, hogy míg az egyikre már a kölcsönszerződés megkötésekor jogosultak a támogatott személyek (kamattámogatás), addig a

⁸ Babaváró Korm. r. 13. §

⁹ Babaváró Korm. r. 19. § (1) bekezdés

másikat csak a második (!) gyermek megszületését követően igényelhetik legkorábban (gyermekvállalási támogatás). A második gyermek megszületését követően a fennálló tartozás 30 %-át, a harmadik gyermek megszületését követően pedig az fennálló maradék tartozást is jóváírják a támogatottaknak, a kölcsön teljes egészében eltűnik és további visszafizetési kötelezettségük már nem áll fenn.

Nagyon fontos rögzíteni, hogy a babaváró támogatás két dologban is alapvetően különbözik az úgynevezett otthonteremtési támogatásoktól, például a családi otthonteremtési kedvezménytől. Az első, hogy szabad felhasználású, vagyis nem kötelező ingatlan vásárlásra, illetve felújításra fordítani. A gyakorlatban gyakran előfordult, hogy a támogatott személyek állampapírt vásároltak belőle, vagy a piaci kamatozású hitelüket törlesztették vissza belőle, vagy gépjárművet vettek, szóval valóban szabadon használhatták fel. A másik lényeges különbsége a babaváró támogatásnak az otthonteremtési támogatásoktól az, hogy nem kapcsolódik hozzá ingatlan-nyilvántartási jelzálogjog és ahhoz kapcsolódó elidegenítési és terhelési tilalom bejegyzés, vagyis nincs konkrét biztosítéka.

Mivel a kölcsön szabad felhasználású, így a bankok nem rendelkeznek adatokkal arról, hogy milyen célra fordítják azt a támogatottak. Ezért az MNB 2020 júniusában online kérdőíves felmérést végzett, hogy feltérképezze, hogy mire is fordítják a támogatottak az igényelt összegeket. Az igénylők többsége a maximális 10 millió forintos összegért folyamodott. A válaszadók 85%-a fordította részben vagy egészben lakáscélokra a felvett kölcsönt, míg a válaszadók 44%-a lakásvásárlásra, 41%-uk pedig lakásfelújításra költötte az összeget. A hitelcélok közül a következő leggyakoribb felhasználási forma: a más hitelek, kölcsönök visszafizetése volt, erre a válaszadók mintegy 28%-a költötte a „támogatást”. A gépjárművásárlást a válaszadók 20%-a jelölte meg, a nem lakáscélú befektetések finanszírozását pedig a válaszadók 13%-a. A válaszadók több mint 50%-a egynél több célra fordította a felvett kölcsönt, ebben az esetben legtöbbször a lakásfelújítást és hitelkiváltást, a lakásvásárlást és lakásfelújítást, valamint a lakásfelújítást és gépjárművásárlást jelölték meg¹⁰.

¹⁰ Vezendi-Varga Judit: A babaváró támogatásról, Jog, állam, politika, 2022. (14. évf.) 2. sz. 87-100. old.

3.2. Az igénylők köre

Nézzük, hogy kik igényelhetik a babaváró támogatást, ezt pontosan definiálja a Babaváró Korm. r.: „*igénylők: azok a házastársak, akik - a 4. § (1a) bekezdésében foglalt eseteket kivéve - együttes igénylőként a kölcsön és a babaváró támogatás igénybevételeéről szóló szerződés (a továbbiakban: kölcsönszerződés) megkötése iránti kérelmet (a továbbiakban: kölcsönkérelem) nyújtanak be a hitelintézetnél.*”¹¹ A támogatás igénylésének tehát előfeltétele, hogy az igénylők házasságban legyenek, vagyis az élettársak sőt a bejegyzett élettársak¹² is ki vannak zárva az igénylésből. Nem csoda, hogy a házasságkötések száma a 2019.-es évtől jelentősen megemelkedett, hiszen alapfeltétele volt a babaváró támogatás felvételének. A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint, 2018. évben: 50.828 házasságot kötöttek, 2019. évben megindult a növekedés, ekkor 65.268-at, ez a szám tovább emelkedett 2020.-ban, amikor 67.095 házasságkötés történt. A 2021. évet mondhatjuk az ún. csúcs-évnak, ekkor 72.030 házasságot kötöttek, majd 2022.-re ez a szám ismét csökkenni kezdett, ebben az évben 63.967 házasságkötés volt.¹³

A babaváró hitelek a relatíve alacsonyabb jövedelmű, alacsonyabb végzettségű, kisebb megtakarítással rendelkező hitelfelvevők esetében jelentettek érdemi segítséget a hitelcélok megvalósításához. A tehetősebb adósok körében, sokkal inkább a saját forrás felhasználását, vagy egy másik hitel felvételét váltották ki a babaváró kölcsönrel. A megkérdezettek alapvetően igyekeznek megfelelni az Alaptörvény család-definíciójának, de a házasságot sokan csak a hitel egyik feltételeként élték meg. A legtöbb megkérdezett a gyermekekkel érezte teljesnek a családot, ez még a házasság szükségességét is felülírta. A válaszadók kiemelték, hogy már korábban is terveztek családot alapítani, melyhez a babaváró hitel jó segítségnek bizonyult, azonban a támogatás felvételét volt, aki kényszerként élte meg.¹⁴

A Babaváró Korm. r. definiálja, hogy az igénylők mikortól számítanak támogatott személynek: „*támogatott személy: az az igénylő, akivel a hitelintézet kölcsönszerződést köt*”¹⁵.

¹¹ Babaváró Korm. r. 2. § (1) bekezdés 3. pont

¹² Hámos Antal: A babaváró támogatás és az első házasság kedvezménye a Békvt. fogságában? - Jogtudományi Közlöny, 2020/9. szám, 403-415. o.

¹³ KSH.hu - https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0016.html - letöltve: 2024.11.10.

¹⁴ Fellner Zita - Marosi Anna - Szabó Beáta: A babaváró kölcsön hitelpiaci és reálgazdasági hatásai - Közgazdasági szemle, 2021. (68. évf.) 2. sz. 150-177. old.

¹⁵ Babaváró Korm. r. 2. § (1) bekezdés 5. pont

De nézzük, hogy a házasságkötésen kívül milyen további, feltételeket támaszt a Babaváró Korm. r. az igénylőkkel szemben:

A kölcsönszerződés megkötését a házaspár - együttes igénylőként - akkor igényelheti, ha a kölcsönkérelem benyújtásakor:

- a feleség betöltötte a 18. életévét, de még nem töltötte be a 30.-at,
- mindkét házaspár rendelkezik magyarországi lakcímmel,
- legalább az egyik házaspár legalább 3 éve: folyamatosan Tbj.¹⁶ 6. §-a alapján biztosított, vagy a nemzeti felsőoktatásról szóló törvény hatálya alá tartozó felsőoktatási intézményben nappali képzés keretében hallgatói jogviszonyban állt, vagy külföldi felsőoktatási intézmény nappali tagozatán folytatott tanulmányokat, vagy a házaspár kereső tevékenysége alapján valamely más állam vagy nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezet társadalombiztosítási rendszerének hatálya alá tartozott, vagy az Ebtv.¹⁷ 42/E. §-a alapján megállapított gyermekgondozási díjban részesült,
- a bíróság: egyik házaspár büntetőjogi felelősségét sem állapította meg az 1. melléklet szerinti bűncselekmény elkövetése miatt, vagy valamelyik házaspár büntetőjogi felelősségét megállapította az 1. melléklet szerinti bűncselekmény elkövetése miatt, de a büntetett előlethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól már mentesült,
- egyik házaspár sincs az állami adóhatóságnál nyilvántartott 5.000.- forintot meghaladó köztartozása¹⁸, azzal, hogy ha van 5.000.- forintot meghaladó köztartozása, akkor 10 munkanapos határidő tűzésével felhívja az igénylőt a köztartozása megfizetésére és a kiegyenlítés igazolására,
- továbbá mindkét házaspár megfelel az alábbi feltételek valamelyikének: magyar állampolgár vagy a magyar állampolgárságról szóló törvény alapján magyar állampolgárnak kell tekinteni, illetve a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozó személy, aki a szabad mozgás és a három hónapot meghaladó tartózkodás jogát Magyarország területén gyakorolja, vagy hontalan jogállásúnak ismerték el, vagy huzamos tartózkodási jogosultsággal rendelkezik,

¹⁶ A társadalombiztosítás ellátásaira jogosultakról, valamint ezen ellátások fedezetéről szóló 2019. évi CXXII. törvény (Tbj.)

¹⁷ A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény (Ebtv.)

¹⁸ Az adóigazgatási eljárás rendszerszabályairól szóló 465/2017. (XII. 28.) Korm. rendelet 22. § (1) bekezdés a) pontja

- egyiküknek sincs a Központi Hitelinformációs Rendszerben nyilvántartott olyan tartozása, melynek lejárt és meg nem fizetett összege meghaladja a késedelembe esés időpontjában érvényes legkisebb összegű havi minimálbért és ezen minimálbérösszeget meghaladó késedelem folyamatosan, több mint kilencven napon keresztül fennállt¹⁹,
- a támogatott személyek esetében nem áll fenn olyan tény vagy körülmény, amelynek alapján a közös gyermekvállalás nyilvánvalóan lehetetlennek tekinthető,
- vállalják, hogy a támogatott személyek legalább egyike, a kölcsönkérelem benyújtását követően született vagy örökbefogadott gyermekeiket a nagykorúvá válásukig, de legfeljebb a kölcsönszerződés megszűnéséig a saját háztartásában neveli.²⁰

Jól látható, hogy a Babaváró Korm. r. rendkívül széleskörű feltételeket támaszt: az igénylők egészségbiztosítási jogviszonya és annak hosszúsága, az igénylők köztartozás-mentessége és állampolgársága, az igénylők meghatározott bűncselekményekkel összefüggésben büntetlen előéletük, továbbá a lakcímük és a feleség életkora tekintetében. Az is látható, hogy a hitel csak stabil munkaerőpiaci státusszal rendelkező családok számára elérhető.²¹

További könnyítésként, a babaváró támogatásról szóló 44/2019. (III. 12.) Korm. rendelet módosításáról szóló 303/2023. (VII. 11.) Korm. rendelet szerint 2024. január 01. napjától 2024. december 31. napjáig együttes igénylőként azok is igényelhetik a támogatást, akik esetében a kölcsönkérelem benyújtásának időpontjában a feleség betöltötte a 30. életévét, de még nem töltötte be a 41. életévét, és legalább a 12. hetet betöltött várandósság fennáll, és ezt igazolják, vagy az általuk történő örökbefogadás engedélyezése érdekében az illetékes gyámhivatalnál 2024. január 1. és december 31. között személyesen előterjesztették a kérelmüket, amit szintén igazolnak.

A családok támogatásaival összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 530/2021. (IX. 14.) Korm. rendelet 2021. szeptember 29. napjával módosította a Babaváró Korm. r.-t és reagált azokra a szomorú, de gyakran bekövetkező élethelyzetekre, amikor az egyik igénylő elhalálozik. Erre tekintettel a következőképpen egészült ki a szabályozás:

¹⁹ A központi hitelinformációs rendszerről szóló 2011. évi CXXII. törvény 11. § (1) bekezdés

²⁰ Babaváró Korm. r. 4. § (1) bekezdés

²¹ Kramarics Szandra: „Sokak szerint csak ingyen pénz” - A babaváró hitel igénylőinek családképe, Esély: társadalom- és szociálpolitikai folyóirat, 2022. (33. évf.) 4. sz. 81-98. old.

Amennyiben a házastársa meghal, akkor a túlélő feleség a házastárs halálát követő 300 napon belül, de legkésőbb a gyermeke megszületését megelőző napig a kölcsönkérelmet egyedülállóként is benyújthatja, illetve, ha korábban együttes igénylőként nyújtották be a kérelmet, akkor a várandóssága fennállása alatt vagy a gyermek megszületését, illetve a magzat elhalását (halva születését) követően egyedüli támogatott személyként is megkötheti a szerződést.²²

Amennyiben a házastársa meghal, akkor a túlélő férj a korábbi együttes igénylőként történő benyújtást követően a kölcsönszerződést a gyermek megszületése, vagy az elhunyt feleségével közös magzat elhalása után, egyedüli támogatott személyként is megkötheti.²³

Amennyiben a kormányhivatal korábban az örökbefogadásra való alkalmasságot megállapító határozat hozott, akkor a túlélő házastárs - akár a feleség, akár a férj - a kérelmet az örökbefogadást engedélyező határozat véglegessé válását megelőzően, egyedülállóként is benyújthatja, illetve a kérelem korábban együttes igénylőként történő benyújtását követően a szerződést egyedüli támogatott személyként is megkötheti.²⁴

Látható, hogy ezzel a módosítással, amennyiben a kérelmet már beadták a hitelintézetnek, illetve az örökbefogadáshoz az előkészületeket már megtették és az igénylők egyike - tragikus módon - elhunyt, a túlélő házastárs (férj, vagy feleség) nem kerül kizárásra az igénylésből.

3.3. A gyermek, avagy mit fogad el teljesítésnek a Babaváró Korm. r.

Nézzük, hogy a gyermekvállalás teljesítéseként, a „gyermek” vonatkozásában milyen kitételeket tartalmaz a Babaváró Korm. r.: *„gyermek: az igénylők, illetve a támogatott személyek vér szerinti és velük közös háztartásban - a várandósság 12. hete utáni időszakban elhalt magzat, valamint a halva született és az elhunyt gyermek kivételével - élő gyermeke, ideértve a magzatot a várandósság betöltött 12. hetétől (a továbbiakban: magzat), valamint az igénylők által közösen örökbefogadott gyermek,...”*²⁵

²² Babaváró Korm. r. 4. § (1a) bekezdés

²³ Babaváró Korm. r. 4. § (1a) bekezdés

²⁴ Babaváró Korm. r. 4. § (1a) bekezdés

²⁵ Babaváró Korm. r. 2. § (1) bekezdés 1. pont

Megállapítható, hogy a Babaváró Korm. r. szerint gyermeknek nemcsak a támogatott személyek vérszerinti gyermeke, hanem az örökbefogadott gyermek is annak minősül. Továbbá amennyiben a terhesség a 12. hetet betöltötté válik és a magzat ezt követően elhal, ő is „gyermek”-nek számít a Babaváró Korm. r. szempontjából. Ez utóbbi jelentős különbség az egyéb, például az otthonteremtési támogatásokhoz képest, hiszen nemcsak a 36. hetet betöltött és ténylegesen megszületett gyermekkel teljesíthető a gyermekvállalás, hanem a 12. hetet betöltött magzattal is, abban az esetben is, ha a gyermek nem születik meg élve.

3.4. Az igénylés és az elbírálás rendszere, a hitelintézetek kiemelt szerepe

A babaváró támogatás rendszere - alapesetben - három résztvevős, vagyis a szerződés megkötésével egy speciális háromoldalú jogviszony jön létre. Az első résztvevő az igénylő/k (később: támogatott személy/ek), a második résztvevő a Magyar Állam, a harmadik résztvevő pedig a hitelintézet. Ehhez társul hatósági eljárás esetén az illetékes kormányhivatal és a Magyar Államkincstár.

A Babaváró Korm. r. a hitelintézetet is definiálja az alábbiak szerint: *„hitelintézet: magyarországi székhellyel vagy fiókteleppel rendelkező hitelintézet”*²⁶. Nyilvánvaló, hogy a Magyar Állam által nyújtott állami támogatást külföldi bankokon keresztül nem lehet igénybe venni. A Magyar Államkincstár Központja szerződést köt mindazon bankokkal, akiken keresztül a babaváró támogatás igénybe vehető.

*„A kölcsönkérelmet a hitelintézetnél kell benyújtani.”*²⁷ Mondhatjuk, hogy a hitelintézetek az urai a babaváró támogatás igénylésének, a támogatás folyósításának, a gyermekvállalás teljesítése rögzítésének, és a gyermekvállalási támogatás jóváírásának, tehát alapvető szerepük van, nem megkerülhetők.

A Babaváró Korm. r. szerint kölcsönszerződés csak olyan igénylőkkel köthető, akiket a hitelintézet az általános belső szabályai szerint az igényelt kölcsön felvételéhez hitelképesnek minősít.²⁸ A 3.2. pontban részletesen bemutatam az igénylők által teljesítendő feltételeket, melyeket a

²⁶ Babaváró Korm. r. 2. § (1) bekezdés 2. pont

²⁷ Babaváró Korm. r. 5. § (1) bekezdés

²⁸ Babaváró Korm. r. 4. § (4) bekezdés

hitelintézetnek ellenőriznie kell. Azt például, hogy az igénylő/k a KHR-rendszerben megtalálhatóak-e, kizárólag a bank tudja ellenőrizni. Ezt a széles ellenőrzési kötelezettséget támasztja alá az is, hogy a kölcsönszerződés megkötésére való jogosultságot a kölcsönkérelem benyújtásakor - illetve hiánypótlás esetén a hiánypótlás teljesítésekor - fennálló személyi és egyéb körülmények alapján kell megállapítania a hitelintézetnek. A Babaváró Korm. r.-ben foglalt igénybevételi feltételek, valamint a hitelképesség meglétét a hitelintézetnek teljeskörűen kötelessége ellenőrizni.²⁹

A hitelintézet a benyújtást követő 10 munkanapon belül bírálja el a kölcsönkérelmet...³⁰

Amennyiben az e rendeletben foglalt igénybevételi feltételek fennállnak és a hitelképesség megvan, a hitelintézet az igénylőkkel megkötöti a kölcsönszerződést.³¹

A kölcsönt a kölcsönszerződés megkötését követően, egy összegben folyósítja a hitelintézet.³²

A fentieket a gyakorlatban tapasztaltak alapján csak alátámasztani tudom. Azoknak a támogatott személyeknek a kivételével, akiknek az igénylése valamely feltétel nem teljesítése folytán elutasításra került, egybehangzóan azt állította mindenki, hogy az igénylés benyújtását követő 1 héten belül a hitelintézet utalta a támogatást.

A konstrukció keretében összesen 1784 Mrd Ft került kiutalásra 2019. júliusa és 2022. áprilisa között. Az első 2019-es évben összesen: 471,6 Mrd Ft, a 2020. évben összesen: 618,37 Mrd Ft, a 2021. évben: 550,4 Mrd Ft, majd 2022. áprilisáig összesen: 143,64 Mrd Ft szabad felhasználású kölcsönt folyósítottak a babaváró támogatás keretében.³³

Lássuk, hogy milyen, a piaci kamatozású hitelekhez képest jelentősen kedvezőbb feltételek vonatkoznak a babaváró kölcsön törlesztésére:

A kölcsön törlesztését a folyósítás napját követő hónaptól kell megkezdeni. A teljes futamidő legalább 5 év, de maximum 20 év, ebbe azonban nem számít bele az első gyermek születését vagy örökbefogadását követően igénybe vett törlesztésszüneteltetés időtartama. A törlesztőrészlet havi

²⁹ Babaváró Korm. r. 6. § (5) bekezdés

³⁰ Babaváró Korm. r. 6. § (4) bekezdés

³¹ Babaváró Korm. r. 9. § (1) bekezdés

³² Babaváró Korm. r. 10. § (1) bekezdés

³³ Vezendi-Varga Judit: A babaváró támogatásról, Jog, állam, politika, 2022. (14. évf.) 2. sz. 87-100. old.

összege a kamattámogatás időszaka alatt - beleszámítva az összes díjat - nem haladhatja meg az 51.000,- forintot.³⁴

A gyakorlatban tapasztaltak is azt támasztják alá, hogy a kölcsön törlesztőrészelete a hitel teljes összegéhez képest nagyon kedvező, a piaci kamatozású hitelek már a bevezetésének évében (2019-ben) sem tudták felvenni vele a versenyt.

Az ügyleti kamat mértékét a kölcsönszerződésben rögzített kamatperiódus fordulónapján kell alkalmazni úgy, hogy a kölcsön kamata a kamattámogatás időszaka alatt csak 5 évente változhat.³⁵

A 2024. január 01. napját követően megkötött kölcsönszerződések esetében a kölcsön kamata a kamattámogatás időszaka alatt:

- a) első alkalommal a kölcsönszerződés megkötésének napját követő egy év elteltével, a kölcsönszerződésben megjelölt fordulónapon,
- b) második alkalommal az a) pont szerinti időpontot követő egy év elteltével, a kölcsönszerződésben megjelölt fordulónapon,
- c) harmadik alkalommal a b) pont szerinti időpontot követő öt év elteltével, a kölcsönszerződésben megjelölt fordulónapon, majd ezt követően ötévente változtatható meg.³⁶

Megfigyelhető, hogy az eredeti jogalkotói elképzelést, mely szerint a kamat csak 5 évente változtatható meg, felülírták az utóbbi pár év gazdasági eseményei, köztük a magas infláció, mert a kölcsön kamatát az első két évben éves gyakorisággal engedi változtatni. A hivatkozott 10. § (5a) rendelkezést a babaváró támogatásról szóló 44/2019. (III. 12.) Korm. rendelet módosításáról szóló 303/2023. (VII. 11.) Korm. rendelet 2024. január 01. napjával léptette hatályba.

Fontos rendelkezés, hogy a hitelintézet felelős az állammal szemben minden olyan kárért, amely Babaváró Korm. r. alapján öt terhelő kötelezettség megsértésével keletkezett. Mentessül azonban a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. A

³⁴ Babaváró Korm. r. 11. §

³⁵ Babaváró Korm. r. 10. § (5) bekezdés

³⁶ Babaváró Korm. r. 10. § (5a) bekezdés

hitelintézet a neki felróható okból a támogatott személyeknek okozott kárért a támogatott személyekkel szemben köteles helytállni, és ezt a kötelezettségét az államra nem háríthatja át.³⁷

Ez utóbbi jogszabályhely nevesíti a hitelintézet felelősségét mind a Magyar Állammal, mind a támogatott személyekkel szemben.

3.5. A visszafizetési kötelezettség keletkezésének okai

A támogatott személyek a kölcsönszerződés megkötésekor arra vállalnak kötelezettséget, hogy a kölcsön folyósításának napjától számított 5 éven belül gyermekük születik, vagy gyermeket fogadnak örökbe.

Mi történik abban az esetben, ha a támogatott személyek ezt a kötelezettségüket, vagy a jogszabályban meghatározott egyéb feltételeket nem teljesítik? Ekkor a támogatott személyeknek a kamattámogatás tekintetében visszafizetési kötelezettségük keletkezik a Magyar Állammal szemben.

Nézzük hogyan szabályozza ezt a visszafizetési kötelezettséget a Babaváró Korm. r.: „Ha

- a) a támogatott személyek a kölcsön folyósításától számított 5 éven belül nem teljesítik a 14. § (1) bekezdésében foglaltakat, akkor az 5 éves időszak lejártát követő naptól,*
- b) a támogatott személyek egyike sem rendelkezik már magyarországi lakcímmel, akkor az utolsó magyarországi lakcím megszűnését követő naptól,*
- c) a gyermekvállalási támogatással érintett kiskorú gyermeket a támogatott személyek egyike sem neveli már a saját háztartásában, akkor a gyermeknek a szülők háztartásából való kikerülését követő naptól, a kölcsöntartozás hátralévő összegére vonatkozóan a kamattámogatás megszűnik, a kölcsön ügyleti kamata a (10) bekezdésben foglaltak szerint módosul, és - a 17. §-ban foglalt esetek kivételével - a kölcsönszerződés szerint folyósított kölcsönösszegre vetített, a (4) bekezdés szerinti tájékoztatás időpontjában hatályos jegybanki alapkamat 3 százalékponttal növelt mértékének megfelelő, a kölcsön folyósítása - vagy újabb házasságkötés esetén a 16. § (6) bekezdés a) pontja szerinti időpont - és a kamattámogatás megszűnése közötti időszakra számolt kamat összegét a kamattámogatásra*

³⁷ Babaváró Korm. r. 24. §

való jogosultság megszűnését követő 120 napon belül egy összegben, a hitelintézet útján meg kell fizetni a kincstárnak.”³⁸

A jogszabály 15. §-a tehát három különböző magatartáshoz rendel visszafizetési kötelezettséget: a gyermekvállalás nem teljesítéséhez, a támogatott személyek mindegyike magyarországi lakcímének megszüntetéséhez, továbbá a kiskorú gyermeknek a támogatott személyek háztartásából történő kikerüléséhez.

Nézzük, hogy milyen további esetben ír elő a jogszabály a kamattámogatásra nézve visszafizetési kötelezettséget a támogatott személyek részére:

„(1) Ha a támogatott személyek közötti házasságot a kölcsönszerződés futamideje alatt felbontják vagy érvénytelenné nyilvánítják, az erről szóló bírósági határozat jogerőre emelkedését követő törlesztési esedékesség napjától a kamattámogatás megszűnik, és a támogatott személyek a 15. § (10) bekezdésében foglalt mértékű ügyleti kamatot fizetnek. Ebben az esetben az e rendeletben szereplő támogatott személyekre vonatkozó rendelkezéseket az egyedülálló támogatott személyre kell alkalmazni.”³⁹

A jogszabály 16. §-a visszafizetési kötelezettséget rendel tehát arra az esetre, ha a támogatott személyek házasságát felbontják, vagy érvénytelenné nyilvánítják. Gyakorlati jelentősége elsősorban a házasságfelbontásnak van, hiszen az érvénytelenné nyilvánítás a gyakorlatban nagyon ritkán fordul elő.

Fontos megemlíteni, hogy azon támogatott személyek tekintetében, akiknél az 5 éves gyermekvállalási időtartam 2024. július 1. és 2026. június 30. napja közötti időszakban járt le, vagy járna le, a határidő 2026. július 1. napjáig meghosszabbodik. A módosítást a babaváró támogatásról szóló 44/2019. (III. 12.) Korm. rendelet módosításáról szóló 190/2024. (VII. 8.) Korm. rendelet iktatta be. Ezzel két teljes évnyi hosszabbítást kaptak a támogatottak, amely az eredeti 5 éves időintervallumhoz képest jelentős könnyítést jelent, azonban hozzátenném, hogy az állami kamattámogatás összege is növekszik ebben a két évben.

³⁸ Babaváró Korm. r. 15. § (1) bekezdés

³⁹ Babaváró Korm. r. 16. § (1) bekezdés

Látható tehát, hogy ha a szerződés valamely feltétele nem teljesül, például nem születik meg a vállalt gyermekek közül egy gyermek sem, vagy a felek elválnak, akkor az addig igénybe vett kamattámogatást egyösszegben kell visszafizetni, a babaváró pedig piaci hitelként fut tovább. Vagyis ez a rendkívül kedvező konstrukció könnyen súlyos anyagi hátrányt okozhat, ha az igénylők nem járnak el kellő körültekintéssel vagy váratlan negatív esemény történik az életükben.⁴⁰

3.6. A hatósági eljárás megindítása, avagy hova fordulhat az ügyfél

A hatósági eljárást megelőző eljárás a hitelintézetnél indul, hiszen kizárólag a bank rendelkezik információval mind a szerződéssel, mind az abban vállalt teljesítési határidőkkel kapcsolatosan. Az eljárás kétféleképpen indulhat: az első, hogy a hitelintézet észleli, hogy a támogatottak nem teljesítettek valamilyen szerződésben foglalt vállalást és felszólítja őket a szükséges igazolás bemutatására, vagy nyilatkozat megtételére.

Amennyiben a támogatott személyek nem teljesítenek, a hitelintézet a kölcsön felmondását megelőzően, a banki belső szabályzat szerint felszólítja a támogatott személyeket a tartozás rendezésére. Ha a támogatott személyek a kamattámogatást sem részben, sem egészben nem fizetik vissza, a hitelintézet az ügy iratait megküldi a Kincstárnak. Ezt követően a Kincstár hivatalból megindítja az eljárást a támogatott személyek ellen, a visszafizetésre kötelezés iránt...⁴¹

A Babaváró Korm. r. 15. §-a alapján a kamattámogatás visszafizetésére az alábbi esetekben kerülhet sor:

1. ha a kölcsön folyósításától számított 5 éven belül a nem jön létre legalább egy 12. hetet betöltött terhesség,
2. a kölcsön folyósításától számított 5 éven belül a támogatottak nem fogadnak örökbe gyermeket, vagy az örökbefogadást engedélyező határozat a kölcsönkérelem benyújtását követően, de legkésőbb a kölcsön folyósításától számított 5 éven belül nem lesz végleges,
3. ha a támogatott személyek egyike sem rendelkezik már magyarországi lakcímmel,

⁴⁰ Kramarics Szandra: „Sokak szerint csak ingyen pénz” - A babaváró hitel igénylőinek családképe, Esély: társadalom- és szociálpolitikai folyóirat, 2022. (33. évf.) 4. sz. 81-98. old.

⁴¹ Babaváró Korm. r. 12. §

4. ha azt a kiskorú gyermeket, akire gyermekvállalási támogatást kapták, a támogatott személyek egyike sem neveli már a saját háztartásában,
5. ha az előző pontok valamelyike fennáll és a kölcsönt a folyósítástól számított 5 éven belül legalább 50%-os mértékben előtörlesztik.

Fontos, hogy minden esetben az állami kamattámogatás már a következő hónaptól megszűnik, és a „kölcsön” piaci kamatozásúvá válik. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az addigi 51.000,- forintos havi törlesztőrészlet, több, mint a duplájára emelkedik meg, minimum 120.000,- forintra. Szóval a törlesztőrészletek összeszerúségében hatalmas a különbség. Az elmondottakat támasztja alá a következő jogszabályhely is:

*A hitelintézet a fizetendő törlesztőrészlet módosult összegéről és a megfizetendő, illetve visszafizetendő összegről a) az (1) bekezdés a) pontja szerinti esetben a határidő lejártát megelőző hónap 15. napjáig, b) az a) pontban nem említett esetben a kamattámogatás megszűnésére okot adó körülményről való tudomásszerzést követő 30 napon belül tájékoztatást küld a támogatott személyeknek.*⁴²

A hatósági eljárás megindításának másik esete, hogy maguk a támogatottak teljesítik a jogszabályban előírt bejelentési kötelezettségüket a házasságuk felbontásáról. A Babaváró Korm. r. ezt a következőképpen szabályozza:

A támogatott személyek a házasságuk felbontásáról, vagy érvénytelenné nyilvánításáról, a jogerős bírósági határozat kézhezvételétől számított 30 napon belül, a bírósági határozat másolatának megküldésével értesítik a hitelintézetet. A hitelintézet az értesítés kézhezvételét követő 30 napon belül tájékoztatja a támogatott személyeket a kamattámogatás megszűnéséről, és a megfizetendő kamat, vagy az igénybe vett, egy összegben visszafizetendő kamattámogatás összegéről, valamint a továbbiakban fizetendő törlesztőrészlet módosult összegéről. Ha a támogatott személyek a kamatot vagy a kamattámogatást sem részben, sem egészben nem fizetik meg, illetve nem fizetik vissza, a hitelintézet az ügy iratait megküldi a kincstárnak. A kincstár pedig hivatalból határoz a megfizetésről, vagy a visszafizetésről.⁴³

⁴² Babaváró Korm. r. 15. § (4) bekezdés

⁴³ Babaváró Korm. r. 16. § (3)-(5) bekezdés

A Babaváró Korm. r. 22. §-a rendelkezik a további visszafizetendő összegekről, melyek adódhatnak: a babaváró támogatásból, a meg nem fizetett kezességvállalási díjból, a szünetelés miatt elmaradt törlesztőrészekből, a gyermek megszületése bejelentésének elmaradása miatti gyermekvállalási támogatásból, továbbá a jogosulatlanul igénybe vett támogatásokból is. Mindezeket csak azért soroltam fel, hogy teljesebb képet mutasson arról, hogy a babaváró támogatással kapcsolatosan milyen sok esetben és a támogatáshoz kötődően hányféle jogcímen kapott összeget is vissza kell fizetni. Jelen tanulmány azonban kizárólag a babaváró támogatás kamattámogatásának visszafizetéséhez kapcsolódó problémákat öleli fel, ezért a felsorolt támogatásokból adódó további hatósági eljárások kibontása nem tartozik a témához.

A hatósági eljárást az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) alapján folytatja le a kincstár és a kormányhivatal is, nem sommás 8 napos és nem teljes 60 napos eljárásban, hanem 30 naptári napon belül.

3.7. A hatósági eljárás megindítása a Kincstárnál

Először is tisztázni szükséges, hogy a gyakorlatban pontosan mely államigazgatási szervről is beszélünk, amit a Babaváró Korm. r. kincstárnak nevez. Különösen fontos ez azért is, mert a Babaváró Korm. r. 2. § (1) bekezdésében az értelmező rendelkezések között a kincstár nem szerepel. Kincstáron tehát a Magyar Államkincstár Támogatásokat Közvetítő Főosztályát kell érteni, mely a 1054 Budapest, Hold u. 5. szám alatt található.⁴⁴ Azaz a babaváró támogatásokkal kapcsolatos hatósági ügyintézés megyei szinten, a megyei igazgatóságoknál nem lehetséges.

Nézzük, hogy a jogszabály szerint mely esetben indulhat a hatósági eljárás a Kincstárnál.

Amennyiben a támogatott személyek nem teljesítenek, a hitelintézet a kölcsön felmondását megelőzően a belső szabályzata szerint felszólítja a támogatott személyeket a tartozás rendezésére. Amennyiben a támogatott személyek a kamattámogatást sem részben, sem egészben nem fizetik

⁴⁴ www.allamkincstar.gov.hu-nem-lakossagi-ugyek, letöltve: 2024.11.09.

vissza, a hitelintézet az ügy iratait megküldi a Kincstárnak. A Kincstár ezt követően hivatalból megindítja az eljárást a támogatott személyek visszafizetésre kötelezése iránt.⁴⁵

Amennyiben a támogatott személyek a kamatot vagy a kamattámogatást sem részben sem egészben nem fizetik meg, illetve nem fizetik vissza, a hitelintézet az ügy iratait megküldi a kincstárnak. A kincstár pedig hivatalból határoz a megfizetésről vagy a visszafizetésről.⁴⁶

Amennyiben az ügyfél tisztában van azzal, hogy visszafizetési kötelezettsége keletkezett, nem kell megvárnia míg a hitelintézet levélben felszólítja, hanem közvetlenül fordulhat akár azonnal a kincstárhoz. A gyakorlatban az is többször előfordult, hogy az ügyfél tudván, hogy a visszafizetendő összeget csak részletekben tudja majd teljesíteni, a kincstárat kihagyva közvetlenül a kormányhivatalhoz fordult. Ezért a kincstár minden hatósági eljárás során, még a visszafizetésre kötelező hatósági határozat meghozatala előtt megkereste az illetékes kormányhivatalt, hogy hozott-e az ügyben részletfizetést engedélyező végzést, és meg kellett várnia a nemleges választ, mielőtt a határozatot meghozta volna. Erről szót ejtek majd a következő (3.8.) pontban is.

Amennyiben a támogatott személyek a 15. § (1) bekezdése, vagy a 15. § (6) bekezdése szerinti kamatot vagy a kamattámogatást sem részben sem egészben nem fizetik meg, illetve nem fizetik vissza, akkor a hitelintézet az ügy iratait megküldi a kincstárnak. A kincstár pedig hivatalból határoz a megfizetésről vagy a visszafizetésről.⁴⁷

Ahogy azt már a 3.6. pontban is említettem, a hatósági eljárást az Ákr. alapján folytatja le a kincstár, melyre 30 naptári napja van. A hatósági eljárás eredményeként egy visszafizetésre kötelező hatósági határozat születik, melyben **az állami kamattámogatás és annak** a határozat meghozataláig számított **kamata** szerepel **egy összegben**. A határozat rendelkező részében a határozat címzettjei: a támogatott személyek, azaz (a gyakorlatban rendszerint) a volt házastársak közösen szerepeltek és őket egyetemlegesen kötelezték a visszafizetésre. A gyakorlatban ezzel nem értettem egyet, mert a kormányhivatali hatósági eljárásban a támogatottak külön bírálat alá estek (hiszen nem voltak már házastársak, nem éltek egy háztartásban, a jövedelmi és vagyoni viszonyaik is különbözőek voltak), ezért külön végzésben engedélyeztem, vagy utasítottam el a részletfizetés iránti kérelmüket.

⁴⁵ Babaváró Korm. r. 12. §

⁴⁶ Babaváró Korm. r. 16. § (3)-(5) bekezdés

⁴⁷ Babaváró Korm. r. 15. § (7) bekezdés

3.8. A hatósági eljárás megindítása a kormányhivatalnál

Amennyire a Babaváró Korm. r. nem ejt szót a kincstárról, annál részletesebben rendelkezik a kormányhivatalokról.

Illetékes a támogatott személyek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes vármegyei kormányhivatal, Pest vármegye vagy a főváros területén lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező igénylők esetén Budapest Főváros Kormányhivatala.⁴⁸

Van azonban egy kisegítő illetékességi szabály, a feleség lakóhelye - ennek hiányában tartózkodási helye - szerint illetékes kormányhivatal jár el abban az esetben, ha az igénylők lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye eltérő kormányhivatalok illetékességi területein található.⁴⁹ Ezzel a kisegítő szabállyal jómagam is találkoztam, előfordult, hogy a házastársak másik megyében laktak és a babaváró támogatást is ott igényelték, azonban a válást követően a volt feleség állandó bejelentett lakóhelyet létesített Somogy Vármegyében, ezért a hivatkozott szabály alapján a Somogy Vármegyei Kormányhivatal lett az illetékes. Tapasztalataim alapján a bírálat jóval bonyolultabb volt így, mert a volt férjnek másik Vármegyből kellett átjárnia az ügyintézéshez.

Nézzük, hogy a kormányhivatalokra pontosan milyen hatáskört telepít a Babaváró Korm. r.:

„A támogatott személy - a Kincstár által kibocsátott visszafizetésre kötelező határozat véglegessé válását követő 30 napon belül benyújtott - kérelmére a 15. § (1), (1a), (6) bekezdésében és 16. § (2) bekezdésében foglalt megfizetési, illetve visszafizetési kötelezettségre a kormányhivatal méltányosságból legfeljebb 24 havi részletfizetést engedélyezhet, ha a támogatott személy igazolja, hogy számára a 15. § (1), (1a), illetve (6) bekezdése vagy a 16. § (2) bekezdése szerinti kamat vagy a kamattámogatás egyösszegű megfizetése családi, jövedelmi, vagyoni és szociális körülményeire is tekintettel aránytalanul súlyos terhet jelentene.”⁵⁰

A 3.7. pontban már volt szó arról, hogy ha az ügyfél tisztában volt azzal, hogy visszafizetési kötelezettsége keletkezett, sok esetben nem várta meg, amíg a hitelintézet levélben felszólította a kamattámogatás visszafizetésére, hanem közvetlenül a kincstárhoz fordult. A gyakorlatban az is több

⁴⁸ Babaváró Korm. r. 3. § (1) bekezdése

⁴⁹ Babaváró Korm. r. 3. § (1) bekezdése

⁵⁰ Babaváró Korm. r. 17. § (3) bekezdése

esetben előfordult, hogy az ügyfél tudta, hogy csak részletekben tudja majd visszafizetni a kamattámogatást, ezért a kincstárát kihagyva, közvetlenül a kormányhivatalhoz fordult. Ezért azon jogszabályi előírás, hogy a részletfizetési kérelmet a kincstár által kibocsátott visszafizetésre kötelező határozat véglegessé válását követő 30 napon belül lehet benyújtani, sokszor nem is került alkalmazásra. A gyakorlatban ezért a kincstár a hatósági eljárás első mozzanataként, még a visszafizetésre kötelező hatósági határozat meghozatal előtt megkereste az illetékes kormányhivatalt, hogy az ügyfelek fordultak-e hozzá közvetlenül részletfizetési kérelemmel és részletfizetést engedélyező végzés meghozatalára sor került-e. A kincstárnak meg kellett várnia a nemleges választ, mielőtt a határozatot meghozta volna. Ugyanezt az „ellenőrzést”, illetve megkeresést a kormányhivatal részéről is meg kellett tenni a Babaváró Korm. r. 17. § (4) bekezdése alapján, amennyiben az ügyfél részletfizetés iránti kérelemmel fordult a hivatalhoz, mert előfordult, hogy kihagyták a kincstárát. Mivel a hitelintézet a jogszabályi előírások alapján értesítette a kincstárát, ezért ugyanazt az ügyet egyidejűleg, akár két szálon, két különböző hivatalnál is el lehetett - volna - bírálni.

Amint már arról az előző, 3.7. pontban is volt szó, a kormányhivatali hatósági eljárásban a támogatottak részletfizetés iránti kérelmét külön-külön bíráltam el, hiszen általában már nem éltek egy háztartásban, ezért a jövedelmi és vagyoni viszonyaik is különbözőek voltak. Az eljárás végén ezért két külön végzésben engedélyeztem, vagy utasítottam el a részletfizetés iránti kérelmüket.

Mit is jelent a méltányosság? A több, mint 12 évnyi hatósági jogalkalmazói tapasztalataim alapján a méltányosság gyakorlása mindig sokkal nehezebb és bonyolultabb annál, mintha annak lehetőségét a jogszabály eleve kizárja. A gyakorlatban való alkalmazását azonban, tekintettel arra, hogy a babaváró támogatáshoz ilyen segítség nem állt rendelkezésre, a lakáscélú állami támogatásokhoz készült PM/14664/2020. számú eljárásrendet voltam kénytelen alkalmazni, mellyel a következő pontban részletesen foglalkozom majd. Itt talán elég annyit megemlítenem, hogy az eljárásrend V. fejezete tartalmazza a fizetési kedvezményekkel kapcsolatos eljárást, ezen belül a 30. pont 94. §-a szabályozza, hogy a hatóságnak mit kell vizsgálnia a részletekben történő teljesítéskor.

„A kormányhivatal tájékoztatást küld a kincstár és a hitelintézet részére az (1) és a (3) bekezdés alapján hozzá benyújtott kérelmekről és a kérelmek tárgyában hozott döntéseiről.”⁵¹

⁵¹ Babaváró Korm. r. 17. § (4) bekezdés

Fontos megemlíteni, hogy a hivatkozott jogszabályhely alapján a véglegessé vált részletfizetést engedélyező végzéseket meg kellett küldeni a kincstár részére. Ennek két oka is volt, az egyik, hogy kiküszöböljük a duplikált eljárásokat, erről az előző pontban már volt szó. A másik - melyre a gyakorlat világított rá -, az volt, hogy kizárólag a kincstár látott rá arra a számlára, ezért csak ők tudták ellenőrizni a havonta teljesülő befizetéseket. Ez azért is volt furcsa, mert a lakástámogatási hatósági eljárásokban, ha részletfizetést kapott az ügyfél, azt a számlát, melyre a befizetések érkeztek, igaz, hogy a kincstár vezette, de azok a könyvelés után látszódtak a lakástámogatási szakrendszerben, ezért mi a kormányhivatalnál, tisztában voltunk a részletfizetések teljesülésével, vagy elmaradásával. A babaváró támogatás kamattámogatásának részletekben történő teljesítését azonban nem tudtuk nyomon követni, így nem tudtunk felszólítást sem küldeni az ügyfélnek, amennyiben elmaradt a részlettel, továbbá a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnak sem tudtuk átadni behajtásra. A hatósági eljárás rendszeréből a kormányhivatal csak egy részt kapott, azonban sem az előzményekre, sem a következményekre nem láttunk rá.

IV. A PM/14664/2020. számú eljárásrend analóg alkalmazása

A babaváró támogatással kapcsolatosan, így a babaváró támogatás kamattámogatásának visszafizetésével kapcsolatosan sem készült eljárásrend⁵², ezért a rendelkezésünkre álló lakáscélú állami támogatások eljárásrendjét használtuk. A lakáscélú állami támogatások (értem ezalatt: CSOK, ÁFA, falusi CSOK, stb.) kezelésének gyakorlatát megkönnyítendő: eljárásrend készült, melyet a szakmai irányítás bocsátott ki. Néhány évente az eljárásrend felülvizsgálatára, illetve megújítására volt szükség a jogszabályi környezet és az életviszonyok változása miatt. Az eljárásrend mellékletét képezi egy részletes iratmintatár is.

A hivatkozott eljárásrend 2020. évben lépett hatályba, minden eddiginél részletesebben szabályozva - többek között - a hatósági eljárások során alkalmazandó szabályokat. Az eljárásrend V. fejezete tartalmazza a fizetési kedvezményekkel kapcsolatos eljárást. Ezen belül a 30. pont 94. §-a szabályozza, hogy a hatóságnak mit kell vizsgálnia a részletekben történő teljesítéskor.

⁵² 2023. május 21. napjáig

Az eljárásrend 94. §-ában foglaltak szerint, a hatóság abban az esetben engedélyezheti a részletekben történő teljesítést, amennyiben: az adott családban az egy főre jutó, havi nettó átlagjövedelem nem éri el az öregségi nyugdíj (28.500,- forint) mindenkori legkisebb összegének négyszeresét, továbbá az életvitelszerű otthont biztosító támogatott lakóingatlanon kívül más lakástulajdonnal nem rendelkeznek. A lakástulajdon vizsgálatakor figyelmen kívül kell hagyni az ötven százalékos tulajdoni hányadot el nem érő és az ötmillió forint becsült forgalmi értéket meg nem haladó egyéb tulajdoni részesedést legfeljebb egy lakóingatlan tekintetében.

Az eljárásrend 94. §-ának (4) bekezdése megfogalmazott egy kivételes esetet is, mely szerint a részletfizetés engedélyezhető abban az esetben is, ha az ügyfél egyéb, különös méltánylást érdemlő körülményeinek (katasztrófa helyzet, betegség, egyéb vis maior események) figyelembevételével megállapítható, hogy az ügyfél és az általa eltartott személyek létfenntartása veszélyeztetett.

Az iratmintatár tartalmazott egy adatlapot, melyet ki kellett töltenie az ügyfélnek és az általa megjelölt körülményeket hitelesen alá kellett támasztania iratokkal, igazolásokkal, például: gyermektartásdíj, lakástörlesztés, gépjárműhitel törlesztőrészlete, közüzemi díjak, betegség miatt felmerült költségek, stb. Illetve más illetékes hatóság, szerv, vagy intézmény megkeresésével is alá lehetett a nyilatkozatot támasztani, és természetesen hiánypótlásra is volt lehetőség.

A leglényegesebb különbség a lakáscélú állami támogatások részletfizetéséhez képest a visszafizetési futamidő hossza. A lakástámogatásoknál ugyanis 72 hónap⁵³, míg a babaváró támogatás kamattámogatása esetén mindösszesen 24 hónap lehet a maximális futamidő. Nyilván a visszafizetendő összegek sem álltak arányban egymással.

Általánosságban elmondható, hogy azokban az esetekben működött a leggyorsabban és legjobban a részletfizetési hatósági eljárás, ahol valamelyik, vagy akár mindkettő támogatott, felvette a kormányhivatallal a kapcsolatot, és előzetes telefonos egyeztetést/egyeztetéseket követően, sikerült a szükséges dokumentumokat összegyűjteni és beküldeni.

⁵³ Eljárásrend 96. § (1) bekezdés

V. A visszafizetési kötelezettség alóli mentesülés esetei

A méltányosság alkalmazásának komolyabb esetét is szabályozza a Babaváró Korm. r., ekkor nem a kamattámogatás részletekben történő teljesítését engedélyezzük, hanem **a teljes visszafizetési kötelezettség alól felmentést adunk**. Ez a lehetőség csak a Babaváró Korm. r. által taxatívén felsorolt esetekben lehetséges.

Nézzük meg a hivatkozott egyéb jogszabályokat is ismertetve, hogy mely esetekben van lehetőség a Babaváró Korm. r. szerint a kamattámogatás visszafizetése alóli felmentésre:

1. a támogatott személyek egyike, vagy a támogatott személy új házastársa a kölcsönszerződés megkötését követően megváltozott munkaképességűvé vált, és emiatt a gyermek megszületését már nem vállalták,
2. meghatározott egészségügyi szolgáltató igazolja, hogy a támogatott személyek, vagy a támogatott személy és új házastársa: az emberi reprodukcióra irányuló különleges beavatkozások közül a gyógyszeres stimuláción petesejtnyerés céljából legfeljebb öt beavatkozáson részt vettek, vagy az ovuláció indukción belül a mesterséges ondóbevitelen (ezen belül lehetséges a férj vagy élettárs hímivarsejtjeivel, vagy idegen férfi hímivarsejtjeivel) legfeljebb hat beavatkozáson részt vettek, vagy saját embrióval vagy embrióadományozással végzett embrióbeültetésen vettek részt,
3. meghatározott egészségügyi szolgáltató igazolja, hogy a gyermekvállalást azért nem tudták teljesíteni, mert velük szemben a reprodukciós eljárás megkezdése előtt, vagy a reprodukciós eljárás közben kizáró egészségügyi ok merült fel (ezen okok a következők: a reprodukciós beavatkozás azért nem végezhető el, mert bármelyik kérelmező a gyermek életét, egészségét, testi épségét közvetlenül fenyegető: valamely megbetegedésben szenved, vagy fertőző megbetegedés kórokozóját hordozza; továbbá ha a létrejövő terhesség a kihordó anya életét súlyosan veszélyezteti, illetőleg abból nagy valószínűséggel egészséges gyermek nem születhet),
4. meghatározott egészségügyi szolgáltató igazolja, hogy nem teljesülnek az alábbi feltételek: a nő nem rendelkezik megfelelő méhvel, és - a pete, illetve embrióadományozást kivéve - legalább egy, tüszőérésre alkalmas petefészekkel, és nem áll rendelkezésre a méhür alkalmasságát, a negatív hüvelyváladékot igazoló, és az alaphormon vizsgálatát tartalmazó eredmény, vagy a férj vagy az élettárs hat hónapnál nem régebbi spermogrammjára,

5. meghatározott egészségügyi szolgáltató igazolja, hogy a férj spermogrammjára alapján egyik reprodukciós eljárásra sem alkalmas az alábbiak közül:
 - a 49/1997. (XII. 17.) NM rendelet 1. számú mellékletében meghatározott 1.1. pont szerinti stimulációból legfeljebb öt beavatkozás, a 49/1997. (XII. 17.) NM rendelet 1. számú mellékletében meghatározott 14. és 15. pont szerinti beavatkozásból beavatkozástípusonként legfeljebb hat beavatkozás, azzal, hogy meddőségi szakambulanciáról legfeljebb az első három, 15. pont szerinti beavatkozás számolható el, továbbá a saját embrióval vagy embrióadományozással végzett embrióbeültetés,
6. meghatározott egészségügyi szolgáltató igazolja, hogy a támogatott személyek, vagy a támogatott személy és új házastársa számára a gyermekvállalás egészségügyi dokumentációval igazoltan ellenjavallt.

A fenti felsorolás nagyon hasonló a lakáscélú állami támogatásokra vonatkozó jogszabályokban nevesített esetekkel. Megállapítható, hogy a jogszabály kizárólag egészségügyi okból, méghozzá a kölcsönszerződés aláírását követően (!) felmerülő egészségügyi okból engedi meg a visszafizetési kötelezettség elengedését.

Fontos tudni, hogy az orvosi igazolást nem mindegy, hogy mely egészségügyi szolgáltató állítja ki, azt csak az egészségügyi szakellátás társadalombiztosítási finanszírozásának egyes kérdéseiről szóló 9/1993. (IV. 2.) NM rendelet 4. számú melléklet 13. főcsoportjában található egészségügyi szerv igazolhatja, melyek az alábbiak inszemináció esetén: a Bács-Kiskun Vármegyei Oktatókórház, a Fejér Vármegyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház - Székesfehérvár, a Somogy Vármegyei Kaposi Mór Oktató Kórház, a Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Hetényi Géza Kórház-Rendelőintézet, az Észak-budai Szent János Centrumkórház, a DUNAMENTI REK Kft., a Vas Vármegyei Markusovszky Egyetemi Oktatókórház, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Oktatókórház, a Békés Vármegyei Központi Kórház, a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Központi Kórház és Egyetemi Oktatókórház, az Észak-Pesti Centrumkórház - Honvédkórház, a Debreceni Egyetem Klinikai Központ U912 Pécsi Tudományegyetem Klinikai Központ, a Semmelweis Egyetem Klinikai Központ és a Szegedi Tudományegyetem Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ

Az alábbiak állíthatják ki in vitro fertilizáció (IVF) esetén: a Somogy Vármegyei Kaposi Mór Oktató Kórház, az Észak-budai Szent János Centrumkórház, a DUNAMENTI REK Kft., a Debreceni Egyetem

Klinikai Központ, a Pécsi Tudományegyetem Klinikai Központ, a Semmelweis Egyetem Klinikai Központ és a Szegedi Tudományegyetem Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ.

Az alábbi egészségügyi szolgáltatók állíthatják ki, ha in vitro fertilizáció (IVF) történik blasztociszta tenyésztéssel, valamint ha in vitro fertilizáció (IVF) történik fagyasztott embrió beültetéssel, továbbá akkor is, ha in vitro fertilizáció (IVF) történik fagyasztott fagyasztott vagy friss petesejt felhasználással: a Somogy Vármegyei Kaposi Mór Oktató Kórház, az Észak-budai Szent János Centrumkórház, a DUNAMENTI REK Kft., a Debreceni Egyetem Klinikai Központ, a Pécsi Tudományegyetem Klinikai Központ, a Semmelweis Egyetem Klinikai Központ, a Szegedi Tudományegyetem Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ.

A leírtak alapján jól látható, hogy bár a kormányhivatal rendkívüli méltányosságot is gyakorolhat, azonban arra kizárólag meghatározott esetekben, és meghatározott számú alkalmat követően kerülhet sor. Továbbá, mivel az egészségügyi okok alátámasztása orvosszakmai kérdés, ezért a jogszabályban meghatározott egészségügyi intézmény által kiállított igazolás fogadható csak el a felmentés alátámasztására. Az aprólékos szabályozás ellenére is nehéz volt szembesülni az egyes esetekben az emberi tényezővel, azokkal a különleges élethelyzetekkel, melyekbe a támogatottak - akaratukon kívül - kerültek.

VI. Konklúzió

A tanulmányban a magyar családtámogatási rendszer számottevő részét képező babaváró támogatás szabályozását vizsgáltam. Azt a problémakört jártam körül, hogy amennyiben a gyermekvállalási kötelezettségnek a támogatottak nem tudnak eleget tenni, akár válás, akár egészségügyi ok miatt, akkor az addig folyósított állami kamattámogatást milyen módon, mely államigazgatási szervek bevonásával tudják visszafizetni. Részletesen ismertettem a szabályozás részeként, hogy a visszafizetésre kötelező hatósági eljárás két különböző államigazgatási szerv előtt is indulhat, ennek kapcsán több problémára is rávilágítottam, mint például arra, hogy a többszereplős hatósági jogalkalmazás mind az ügyfelek, mind a hatóságok számára nehézkes, megnöveli a hibalehetőséget és az államigazgatás átláthatatlanságát közvetíti az ügyfelek felé.

A hatósági jogalkalmazásban eltöltött 12 év tapasztalata, és a babaváró támogatással kapcsolatos hatósági eljárások lefolytatását követően számos javaslat megfogalmazódott bennem, hogy a problémákat a jövőben csökkenteni lehessen.

Véleményem szerint a problémákat alapvetően úgy lehetne megoldani, hogy a hatósági jogalkalmazási oldalon csökkenteni kellene a résztvevők számát. A gyakorlatban ezt úgy lehetne kivitelezni, hogy a kormányhivatal hatáskörébe tartozó feladatokat is a kincstár látná el. Hiszen a kincstáron keresztül kerülnek a támogatások átutalásra a bankokhoz, a hitelintézettel a kincstár áll elszámolási kapcsolatban, a kincstár vezeti és kezeli azt a számlát amire a visszafizetések érkeznek és alapvetően a kincstárhoz telepítette a jogszabály a visszafizetésre kötelező hatósági eljárási hatáskört is. A kormányhivatalokhoz - véleményem szerint - csak azért telepített a jogszabály méltányossági hatásköröket, mert a lakástámogatásokkal kapcsolatosan ott már volt ennek évtizedes gyakorlata. Azonban a gyakorlat bebizonyította, hogy ugyanarra a visszafizetendő támogatásra vonatkozó megosztott hatáskör az illetékes kormányhivatalok és a Magyar Államkincstár között nehézkesen működik, sok a hibalehetőség és nem nevezhető sem hatékonynak, sem ügyfélbarátnak.

Tekintettel a babaváró támogatás kiemelt jelentőségére napjainkban, remélem, hogy a támogatással járó kötelezettségek nagyobb figyelmet kapnak, továbbá a visszafizetésre kötelezés hatósági gyakorlata racionalizálódni, és az ügyfelek szempontjából jelentősen egyszerűsödni fog.